

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **ОНИСЮКА Сергія Валерійовича** на тему:
**«Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для
забезпечення глобального енергетичного переходу»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність дослідження. В умовах сучасних глобальних трансформацій, що охоплюють енергетичну сферу, актуальність дисертаційного дослідження «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу» не викликає сумнівів. Глибока перебудова світової економіки, спричинена переходом до відновлюваних джерел енергії, формує нові виклики для держав, які прагнуть забезпечити енергетичну безпеку, економічну стійкість та конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Розроблення ефективних механізмів міжнародної економічної взаємодії дозволяє країнам інтегруватися у глобальний енергетичний простір, мобілізувати фінансові ресурси, забезпечити доступ до інноваційних технологій та створити умови для справедливому розподілу вигод від енергетичного переходу. Для України, яка перебуває в умовах воєнно-політичної кризи та водночас прагне до європейської інтеграції, це питання набуває особливої ваги.

Відповідно, дисертаційна робота Онисюка С. В. є своєчасною та значущою як у національному, так і в міжнародному вимірі, оскільки відповідає потребі наукового осмислення та практичного удосконалення інституційних, фінансових та технологічних механізмів міжнародної економічної взаємодії в умовах глобального енергетичного переходу.

Ступінь наукової обґрунтованості результатів та їх наукова новизна.

Ступінь наукової обґрунтованості результатів дисертаційної роботи «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу» є високим. Автором здійснено системне узагальнення теоретичних положень та запропоновано комплекс методичних підходів, що дозволяють пояснити трансформаційні процеси у світовій енергетиці та їхній вплив на міжнародну економічну співпрацю. Використання міждисциплінарної методології, яка поєднує інституційний, системний, порівняльний та прогностичний аналіз, забезпечило цілісність дослідження та достовірність отриманих висновків.

Наукова новизна роботи полягає у розробленні концепції багаторівневої архітектури глобального ринку чистої енергії, яка інтегрує інституційні, фінансові, технологічні та безпекові механізми міжнародної взаємодії. Вперше запропоновано авторське бачення механізмів передачі технологій та інновацій у процесі енергетичного переходу, що виходить за межі класичних моделей трансферу знань і враховує цифрові платформи та інструменти публічно-приватного партнерства.

Дисертант удосконалив понятійний апарат міжнародної економічної взаємодії, розширив класифікацію її інструментів за інституційною та функціональною ознаками, а також розробив практичні рекомендації щодо інтеграції України у глобальний енергетичний простір. Отримані результати

мають як теоретичну, так і прикладну значущість, що підтверджує вагомий особистий внесок автора у розвиток науки про міжнародні економічні відносини та енергетичну політику.

Наукова новизна роботи конкретизується у таких положеннях:

- вперше розроблено концепцію багаторівневої архітектури глобального ринку чистої енергії, яка поєднує інституційні, фінансові, технологічні та безпекові механізми;
- запропоновано авторську модель механізмів передачі технологій та інновацій у процесі енергетичного переходу, що виходить за межі класичних підходів і враховує цифрові платформи та інструменти публічно-приватного партнерства;
- удосконалено понятійний апарат міжнародної економічної взаємодії шляхом розширення класифікації її інструментів за інституційною, функціональною та регіональною ознаками;
- модернізовано підходи до інтеграції України у глобальний енергетичний простір, зокрема через моделі регіонального картування, цифровізації ринкових механізмів та залучення нових учасників енергетичного ринку;
- отримали подальший розвиток положення щодо інституціоналізації нових напрямів міжнародної співпраці у сфері «зеленої» енергетики та компаративного аналізу моделей енергетичного переходу різних країн.

Таким чином, дисертація містить оригінальні наукові результати, що мають як теоретичну, так і прикладну значущість, і засвідчують вагомий особистий внесок автора у розвиток науки про міжнародні економічні відносини та енергетичну політику.

Структура і зміст дисертації. Результати дисертаційного дослідження відображені у 10 публікаціях: з них чотири статті – дві у зарубіжних наукових виданнях, дві у фахових виданнях України та тезах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій різного рівня.

Дисертаційна робота Онисюка С. В. вирізняється високим рівнем наукової опрацьованості та відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних досліджень такого рівня. Структура дослідження є завершеною, логічно послідовною та концептуально цілісною: вона охоплює теоретичні засади, прикладні аспекти, аналітичну інтерпретацію та практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії у сфері глобального енергетичного переходу.

Варто підкреслити чітку логіку викладу та узгодженість поставлених завдань із використаним методологічним інструментарієм, що забезпечує комплексність аналізу як глобальних, так і національних процесів. Робота поєднує глибоке теоретичне осмислення проблематики з практичними висновками, які мають значення для інтеграції України у світовий енергетичний простір та формування нової архітектури глобального ринку чистої енергії, водночас залишаючи простір для подальших наукових дискусій і уточнень.

Загальний обсяг дисертації становить 285 сторінок, з яких основний зміст охоплює 216 сторінок. Дослідження доповнене списком використаних джерел (263 позиції, з них 73 – українською та 190 – іноземними мовами, що займає 33

сторінки) та п'ятьма додатками. Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів із дев'ятьма підрозділами, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету й завдання, окреслено об'єкт і предмет дослідження, описано методи та емпіричну базу, сформульовано наукову новизну, теоретичне й практичне значення, ступінь апробації результатів, а також наведено дані про зв'язок дисертації з науковими програмами.

Таким чином, дисертація засвідчує наукову зрілість автора, її структура та зміст відповідають сучасним академічним стандартам, а результати дослідження мають як теоретичну, так і прикладну значущість.

У *першому розділі* дисертаційної роботи Онісюка С. В. зосереджено увагу на формуванні теоретичних і методологічних засад дослідження механізмів міжнародної економічної взаємодії у процесі глобального енергетичного переходу. Автор здійснив ґрунтовний аналіз розвитку наукових підходів до трактування поняття «енергетичний перехід» та простежив еволюцію цієї концепції від ідеї поступового заміщення традиційних енергоресурсів до сучасного її розуміння як комплексної соціально-економічної трансформації світової енергетичної системи.

У межах розділу розкрито ключові тенденції та суперечності сучасних процесів глобалізації, що визначають динаміку розвитку енергетичних ринків і формування нових моделей міжнародної економічної співпраці. Показано, що трансформація енергетичного сектору супроводжується посиленням ролі міжнародних інституцій, фінансових механізмів та інноваційних технологій, які забезпечують координацію дій держав, міжнародних організацій і корпоративних акторів у сфері розвитку чистої енергетики.

Важливе місце у дослідженні відведено аналізу інституційної структури глобального енергетичного ринку та визначенню ролі багатосторонніх механізмів регулювання у формуванні нової архітектури світової енергетики. Автор переконливо обґрунтовує, що в умовах активного розвитку відновлюваних джерел енергії та декарбонізації економіки виникає потреба у переосмисленні традиційних інструментів міжнародної економічної взаємодії та створенні більш гнучких і багаторівневих моделей співпраці.

У результаті проведеного теоретичного узагальнення дисертант доходить висновку про доцільність формування багаторівневої моделі глобального ринку чистої енергії, яка інтегрує інституційні, фінансові та технологічні елементи та забезпечує ефективну координацію процесів енергетичної трансформації на міжнародному рівні. Це положення становить вагомий внесок у розвиток сучасної науки про міжнародні економічні відносини та енергетичну політику.

Другий розділ дисертаційної роботи Онісюка С. В. спрямований на дослідження стратегічних передумов та національних особливостей реалізації енергетичного переходу в умовах трансформації світової енергетичної системи. У центрі уваги автора перебуває визначення місця України у глобальних процесах декарбонізації та формування її енергетичних і економічних інтересів у системі міжнародних економічних відносин.

У *межах розділу* здійснено ґрунтовний аналіз концептуальних засад формування державної політики у сфері енергетичного переходу та обґрунтовано роль зовнішньоекономічних інструментів у забезпеченні

реалізації стратегічних пріоритетів розвитку енергетичного сектору. Важливим елементом дослідження є проведений компаративний аналіз міжнародного досвіду реалізації енергетичних трансформацій. На основі вивчення практик країн Європейського Союзу, США, Китаю, Німеччини, Канади, Австралії та Індії визначено особливості національних моделей енергетичного переходу, їхні інституційні механізми, фінансові інструменти та форми міжнародної економічної співпраці.

Такий підхід дозволив систематизувати різні типи стратегій розвитку відновлюваної енергетики та окреслити їхній вплив на формування глобальних підходів до організації ринку чистої енергії. У результаті проведеного аналізу автор доходить висновку, що для України особливого значення набуває інтеграція до нової багаторівневої архітектури глобального ринку чистої енергії. Така інтеграція розглядається як ключовий інструмент зміцнення енергетичної безпеки держави, модернізації національної енергетичної інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності економіки у довгостроковій перспективі.

Таким чином, другий розділ дисертації не лише окреслює стратегічні передумови енергетичного переходу, але й формує науково обґрунтовану платформу для практичної реалізації зовнішньоекономічних пріоритетів України у сфері чистої енергетики.

У третьому розділі дисертаційної роботи Онисюка С. В. зосереджено увагу на дослідженні сучасних трансформацій у механізмах міжнародної економічної взаємодії України в умовах формування глобального ринку чистої енергії. Автор здійснив комплексний аналіз впливу внутрішніх і зовнішніх чинників економічної політики на розвиток інституційних механізмів енергетичної співпраці та визначив напрями їх модернізації у процесі інтеграції України до європейського енергетичного простору. Значна увага приділена удосконаленню нормативно-регуляторного середовища, розширенню інвестиційних можливостей та створенню сприятливих умов для розвитку відновлюваної енергетики.

Важливим аспектом дослідження є розкриття ролі інноваційних та цифрових інструментів у розвитку міжнародної взаємодії у сфері енергетики. Автор переконливо показує значення цифрових платформ, сучасних технологічних рішень та міжінституційної координації як чинників підвищення результативності міжнародної економічної співпраці, зокрема у контексті інтеграції енергетичних ринків та формування нових форм партнерства.

Окремо проаналізовано вплив воєнно-політичних викликів на трансформацію механізмів міжнародної взаємодії. Дисертант обґрунтовує необхідність створення гнучкої та адаптивної моделі співпраці, здатної ефективно реагувати на зовнішні загрози та забезпечувати стабільність енергетичної системи держави. У цьому контексті підкреслюється важливість поєднання традиційних інструментів державної політики з новими формами міжнародної комунікації, зокрема публічною та цифровою дипломатією у сфері енергетики.

Завершальна частина розділу присвячена дослідженню взаємодії державних і недержавних акторів у реалізації енергетичної політики України на міжнародному рівні. Автор показує, що активна участь галузевих асоціацій, бізнес-структур, наукових установ та інститутів громадянського суспільства

сприяє підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності держави та створює додаткові можливості для інтеграції України до глобального ринку чистої енергії.

Загальні висновки дисертації послідовно узагальнюють отримані результати та відповідають поставленим завданням. Структура роботи вирізняється внутрішньою логікою викладу, чітким взаємозв'язком між теоретичними положеннями та практичними рекомендаціями, що забезпечує комплексне висвітлення проблеми удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії у контексті глобального енергетичного переходу. Робота поєднує фундаментальне теоретичне осмислення процесів трансформації світової енергетики з розробкою прикладних пропозицій щодо інтеграції України до глобального ринку чистої енергії, підтверджуючи її концептуальну цілісність, наукову новизну та практичну значущість.

Практичне значення наукових досліджень. Сформульовані у дисертаційній роботі Онисюка С. В. теоретичні положення, методологічні підходи та узагальнені аналітичні результати відзначаються високим рівнем наукової обґрунтованості та трансформовані у систему практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії у процесі глобального енергетичного переходу. Отримані результати мають прикладне значення для діяльності органів державної влади, міжнародних організацій, фінансових інституцій, енергетичних компаній та аналітичних центрів, що беруть участь у формуванні та реалізації політики декарбонізації, розвитку відновлюваної енергетики та інтеграції національних енергетичних систем до глобального ринку чистої енергії.

Практична цінність дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованих підходів до модернізації міжнародної економічної співпраці в енергетичній сфері, розвитку інструментів фінансування енергетичного переходу та впровадження інноваційних технологій у функціонування енергетичних ринків. Запропоновані у дисертації моделі багаторівневої архітектури ринку чистої енергії, механізми передачі технологій та інтеграції цифрових платформ у систему міжнародної економічної взаємодії можуть бути використані для підвищення ефективності міжнародних енергетичних проєктів, розвитку нових форм ринкової координації та посилення стійкості енергетичних систем.

Результати дослідження мають безпосереднє прикладне значення для формування стратегічних напрямів інтеграції України до глобального та європейського енергетичного простору. Запропоновані автором моделі розвитку енергетичних ринків, механізми адаптації до зростаючої ролі відновлюваних джерел енергії, а також підходи до розвитку цифрових платформ і нових ринкових агентів можуть бути використані для удосконалення національної енергетичної політики, підвищення інвестиційної привабливості енергетичного сектору та зміцнення енергетичної безпеки держави.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. За результатами аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача Онисюка С. В. встановлено дотримання принципів академічної доброчесності. У тексті дослідження відсутні ознаки плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів.

Усі використані джерела належним чином оформлені та забезпечені відповідними бібліографічними посиланнями.

Отримані результати є самостійним науковим доробком автора, ґрунтуються на сучасній теоретичній базі та підтверджені аналітичними матеріалами. Дисертація відповідає вимогам академічної етики та стандартам підготовки наукових робіт, що засвідчує її наукову обґрунтованість, достовірність і оригінальність.

Зауваження до дисертації. Дисертаційна робота Онисюка С. В. характеризується високим рівнем теоретичного узагальнення та ґрунтовним аналізом проблематики міжнародної економічної взаємодії у контексті глобального енергетичного переходу. Водночас окремі положення дослідження можуть бути уточнені або розвинені у подальших наукових працях автора. Зокрема, доцільно звернути увагу на такі аспекти:

1. У першому розділі варто було б більш детально систематизувати існуючі підходи до класифікації глобальних енергетичних дисбалансів та їхнього впливу на трансформацію інструментів міжнародної економічної взаємодії. Це дозволило б глибше обґрунтувати необхідність формування нових моделей співпраці.

2. У другому розділі компаративний аналіз міжнародного досвіду енергетичного переходу доцільно доповнити кількісними індикаторами ефективності (частка відновлюваних джерел у енергобалансі, обсяги інвестицій, рівень технологічної інтеграції), що надало б більшої емпіричної ваги висновкам.

3. У третьому розділі, попри значну увагу до інноваційних та цифрових інструментів, окремі аспекти цифрової дипломатії та міжінституційної координації викладено дещо фрагментарно. Доцільним виглядало б розширення опису практичного застосування конкретних цифрових платформ у міжнародній енергетичній співпраці.

4. Загальні висновки дисертації, хоча й узагальнюють результати дослідження, могли б бути доповнені більш чітким окресленням перспектив подальших наукових розвідок, зокрема у сфері адаптації механізмів міжнародної економічної взаємодії до умов воєнно-політичних викликів та багатополарності світового економічного середовища.

Зазначені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

У цілому дисертаційна робота демонструє високий рівень наукової зрілості, вирізняється актуальністю обраної проблематики, чіткою структурою та ґрунтовністю проведеного дослідження. Наведені зауваження мають уточнювальний і рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку результатів. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, що поєднує теоретичну цінність із практичною значущістю у сфері розвитку міжнародної економічної взаємодії та забезпечення глобального енергетичного переходу.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам. Дисертація на тему «Удосконалення механізмів міжнародної економічної взаємодії для забезпечення глобального енергетичного переходу» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що містить нові, актуальні та достовірні

результати. Робота вирізняється високим рівнем складності та системності, демонструє послідовну логіку викладу й ґрунтовне теоретико-методологічне підґрунтя.

Зміст і структура дослідження відповідають сучасним академічним стандартам та вимогам до кваліфікаційних наукових праць цього рівня, що засвідчує наукову зрілість автора та підтверджує практичну значущість отриманих результатів. Таким чином, дисертація посідає концептуальну цілісність із прикладною спрямованістю, що робить її вагомим внеском у розвиток науки про міжнародну економічну взаємодію та енергетичну політику.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із наступними змінами), а також постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними постановами КМУ № 341 від 21.03.2022р. та № 502 від 19.05.2023р.).

Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну, обґрунтованість висновків і практичну значущість одержаних результатів, автор дисертації, Онисюк Сергій Валерійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Рецензент:

к.е.н., доцент, завідувач кафедри
міжнародних економічних відносин
Факультету права та міжнародних відносин
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»

Леся ПОБОЧЕНКО

Лесю Побоченко
засвідчує
вчений секретар НАІ
Лесю Побоченко